

Dubrovački konzulat u Marseille-u

Ilija Mitić

Važnost Marselja, već odavna poznatog trgovačkog centra na francuskoj obali Sredozemnog mora, za dubrovačku trgovinu naročito je porasla drugom polovinom XVIII. i početkom XIX. stoljeća. U to doba se dubrovačka trgovina širi ka krajnjim zapadnim granicama Sredozemnog mora, pa i dalje u Atlantski ocean, prema Lisabonu i Tangeru, a dopire čak i do dalekih otoka Martinika i Barbadosa u Kiparskom moru.

Potreba zaštite dubrovačke trgovine, brodova, njihovih tereta i posade na brodovima, uvjetovala je osnivanje dubrovačkog konzulata u Marselju.

Prema materijalu prikupljenom u dubrovačkom Arhivu, dubrovački konzulat u Marselju djelovao je neprekidno od 1756. do 1807. godine.

Na traženje dubrovačkog Senata, dubrovački konzul u Veneciji Trajan Lalić piše konzulu Republike Venecije u Marselj, po imenu Bartolomeo Cornetu, da preporučiti dubrovačkom Senatu jednu osobu, koja bi bila pogodna za dubrovačkog konzula u Marselju. Preporučeni je Giovacchino de Paolo, koji stalno živi u Marselju, te je isti i izabran za konzula Dubrovačke Republike u tom

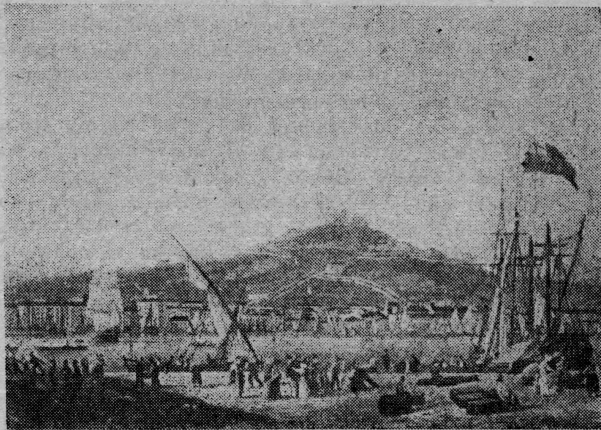
gradu. Iste godine (1756) de Paolo prima od Senata i patent konzula, a iduće godine dobija i exequatur, službeno priznanje od francuskih vlasti. Ovaj dubrovački konzul u Marselju imao je vice-konzula, kao svog pomoćnika u obližnjoj luci Tulon. U dubrovačkoj konzularnoj praksi vice-konzula su većinom imenovali sami konzuli za pojedina mjesta svog konzularnog okruga. Oni su bili lično podređeni i odgovorni konzulu. Tek cirkularnim pismom upućenim svim dubrovačkim konzulima 1791. godine, određeno je, da imenovanje svih vice-konzula mora biti potvrđeno od dubrovačkog Senata. Pošto je Marselj bio prometna luka, a dubrovački brodovi su često dolazili, sam konzul de Paolo i njegov vice-konzul nijesu mogli sami obavljati sve poslove konzulata. Zbog toga se već 1758. godine, u pismima konzula de Paola spominje i kancelar konzulata po imenu Francesco Campodonico.

Za vrijeme djelovanja ovog konzulata dubrovački brodovi su u priličnom broju posjećivali Marselj, sklapanjući u toj luci ugovore o prevozu robe, za razne druge luke. Najčešće su u Marselj dolazili dubrovački brodovi iz Napulja, Barcelone, Malte, Đenove, Kadiksa i iz Sjeverne Afrike.

Dubrovačka Republika je neobično pazila na sposobnost svake osobe, koja je vršila dužnost konzula. Zbog toga je konzul de Paolo, koji je bio trgovac u Marselju, došao u veoma nezgodan položaj kad su njegovi trgovački poslovi počeli nazadovati, pa je čak postojala namjera Senata da ga liši položaja konzula. Iz ovog razloga konzul de Paolo šalje Senatu u prilogu pisma od 24. VIII. 1764. godine potvrdu devet konzula raznih zemalja iz Marselja, koji svjedoče da konzul de Paolo savjesno obavlja konzularne poslove, a da je na njegove trgovačke poslove uticalo momentalno ratno stanje, koje ima uvijek odraza na pomorsku trgovinu. Primivši ovakovu potvrdu, Senat je pristao da de Paolo i dalje ostane dubrovački konzul u Marselju. Ovaj konzul ostaje na čelu dubrovačkog konzulata u Marselju sve do 1775. godine, kad podnosi ostavku. Ostavku je podnio, kako sam navodi u pismu Senatu od 23. X. 1775. godine, zbog obiteljskih razloga, te ujedno predlaže za novog konzula nekog Gioliano Bezetti, koji već dugo godina živi kao trgovac u Marselju.

Dubrovački Senat, međutim, postavlja za novog konzula u Marselju Andrea Rangoni, koji već 40 godina živi u Marselju. Ovaj konzul pismom od 7. III. 1778. godine traži od Senata da mu dozvoli nošenje posebnog odijela i naslova (titulle), kao i da mu Senat propiše kakovu vrstu odijela ima nositi i to iz razloga, jer svi konzuli u Marselju imaju posebna odijela, pa da u tom pogledu ne bi trebao zaostajati ni dubrovački konzul. Iste godine dubrovački Senat dodjeljuje ovom konzulu naziv kapetana milicije, koji naziv povlači za sobom pravo na nošenje posebnog odijela. Troškove nabave ovog odijela snosio je dubrovački Senat.

Dubrovačka trgovina se u to vrijeme sve više širila, te su sve češće dolazili dubrovački brodovi u luku Marselj. Da bi se što slobodnije mogla odvijati trgovina dubrovačkih brodova u tom gradu, dubrovački Senat postavlja konzulu Rangoni, da riješi dva problema dubrovačke trgovine i to pitanje oslobođenja od karantene dubrovačkih brodova, koji dolaze iz Dubrovnika u Marselj, kao i pitanje ukinuća takse od 20% na uvoz kože od zečeva, koja se uvozi iz talijanskih luka i iz Dubrovnika. Da bi riješio ova dva pitanja poslao je konzul Rangoni svog sekretara po imenu Chompre u Pariz, kojemu je uspjelo da poslije mnogobrojnih protesta kod Trgovinske komore u Parizu (godine 1781), bude ukinuta taksa na uvoz kože od zečeva. Međutim, u pitanju ukidanja karantene nad dubrovačkim brodovima, konzul nije imao uspjeha, jer je francuski konzul u Dubrovniku javio Uredu zdravlja u Marselj, da se u Dubrovačkoj Republici ne preduzimaju svi potrebni koraci za očuvanje zdravlja građana.

Luka Marseille u XIX. stoljeću

Konzul Rangoni, vršio je samo 5 godina službu dubrovačkog konzula u Marselju, jer ga je dubrovački Senat godine 1781. razriješio dužnosti, a na njegovo mjesto imenovao Nikolu Pagano, rodnom iz Đenove, koji je ujedno bio i konzul Đenove u Marselju. Iste godine ovaj konzul prima exequatur preko agenta Dubrovačke republike u Parizu, Francesca Favia. Prijašnji konzul Rangoni predao je novom konzulu Paganu pečat konzulata, patent konzulata, kao i instrukcije dubrovačkog Senata, te konzularnu tarifu, o čemu obavještava dubrovački Senat pismom od 21. VIII. 1781. godine. I ovaj konzul je dobio od dubrovačkog Senata naziv kapetana milicije, kao i pravo nošenja posebnog odijela, a imao je i svog vice-konzula u osobi Balla Maronne, koji je ujedno služio ovom konzulu i kao vice-konzul za Republiku Đenovu.

Pismom od 8. III. 1783. godine konzul Pagano traži od Senata da se konzulat u Marselju podigne na stepen generalnog konzulata za sve francuske luke u Sredozemnom moru, obzirom na obilnost i važnost poslova ovog konzulata, Dubrovački Senat usvaja ovo traženje.

Iz pisama koje je ovaj konzul slao dubrovačkom Senatu vidimo, da su dubrovački brodovi odlazili i dolazili sa dalekih putovanja izvan granica Sredozemnog mora. Tako na pr. brod kapetana Đorđa Filipačić odlazi sa teretom žita za Ostende, kapetan Đorđe Skorić dolazi 14. VI. 1783. godine sa otoka Martinika u Marselj, isto tako dolaze sa otoka Martinika i kapetani Mihailo Turčinović, i Petar Bratić, dok je kapetan Luka Milković stigao 22. XI. 1783. godine iz Sjeverne Amerike u Marselj.

Interesantno je ovdje spomenuti slučaj koji se desio dubrovačkom kapetanu Matu Miliću, godine 1784, koji je sa dubrovačkim brodom prevezio Mohamed Fenisa, ambasadora Maroka i 150 hodočanika iz Aleksandrije u Tanger. Prije dolaska u Tanger ovaj dubrovački brod se morao podvrći karanteni, a u smislu edikta, kojeg je izdao vladar Maroka, prema kojem ediktu svi brodovi, koji dolaze iz Levanta moraju proći karantenu zbog sprječavanja prenosa zaraznih bolesti. Kapetan Milić je sa svojim brodom stigao u Marselj da izvrši karantenu. Od zdravstvenog ureda u Marselju bilo je određeno da karantena za ovaj brod traje 45 dana. Pošto je ovo bila veoma duga karantena, marokanski ambasador Fenis je zatražio od kapetana Milića da smanji broj dana, koje ima provesti u karanteni i da prije vremena otplovi iz Marselja. Dubrovački konzul Pagano je intervenirao u ovom slučaju i zatražio od ambasadora Fenisa da dađe pismenu izjavu, da je kapetan Milić na traženje ambasadora Fenisa prekinuo karantenu i krenuo za Tanger. Ovakvu izjavu je ambasador dao i kapetan Milić je krenuo sa brodom za Tanger. Dana 24. VII. 1784. godine kapetan Milić je stigao sa brodom u Tanger, iskrcao ambasadora i hodočasnike, ali se istog dana pojavila bolest na brodu, od koje je u 8 dana umrlo 9 ljudi između posade broda. Deseti dan boravka broda u luci Tanger, tamošnje vlasti su zatražile da brod odmah napusti luku, iako nije bio iskrčan teret sa broda. Poslije ovakovog naloga kapetan Milić se sa brodom vratio u Marselj, gdje je morao provesti u karanteni 75 dana. Pošto je ovako duga karantena prouzrokovala veliki trošak, kapetanu Miliću, koji trošak ovaj kapetan nije mogao platiti, to je konzul Pagano platio za kapetana Milića sav trošak. Ujedno je konzul zatražio preko dubrovačkog konzula u Kadiksu, od marokanskog ambasadora Fenisa da ovaj plati sav trošak karantene, pošto je isti kriv za svu nastalu štetu. Ambasador Fenis je pristao na pokriće troškova i kapetan Milić je sa robom, koja je još bila na njegovom brodu, ponovo krenuo za Tanger i naplatio trošak karantene kod ambasadora Fenisa.

Poslije ostavke konzula Pagana na njegovo mjesto Senat postavlja 1801. godine dubrovčanina Jakova Kristića. Treba naglasiti da Jakov Kristić nije bio postavljen

kao dubrovački konzul, već kao generalni komesar Dubrovačke Republike za trgovačke odnose u Marselju. Imenovanjem za generalnog komesara Jakov Kristić je dobio od Senata i naziv kapetana milicije. Pismom od 8. IX. 1802. godine komesar Kristić javlja Senatu da ga je francuski ministar vanjskih poslova Tayllerand obavijestio da mu je francuska vlada dala exequatur i time ga priznala kao komesara Dubrovačke Republike u Marselju. Kristić, kao komesar Dubrovačke Republike vršio je sve poslove koje su prije njega vršili naprijed pomenuti dubrovački konzuli. Interesantno je ovdje napomenuti, da je ova izmjena naziva konzula izvršena na traženje francuske vlade, vjerojatno zbog političkih prilika u zemlji.

Komesar Kristić šalje redovno dubrovačkom Senatu popis dubrovačkih kapetana i brodova, koji su boravili u luci Marselj. Tako iz njegovog pisma od 20. XI. 1803. godine proizlazi, da je u Marselju bilo toga dana 15 dubrovačkih brodova, koji su većinom došli iz Tunisa, Marsale i Odese. Teret ovih brodova je uglavnom bilo žito, lan ili ulje. Pri odlasku ovi brodovi su plovili za Tunis, Smirnu ili Cargrad. Od ovih 15 brodova 8 je provelo karantenu u Marselju. U jednom drugom popisu dubrovačkih brodova stiglih u Marselj nalazimo da je dana 7. X. 1805. godine bilo u Marselju 8 dubrovačkih brodova. Od ovih 8 brodova dva su se zadržala u karanteni.

U pismu od 14. VIII. 1805. godine komesar Kristić šalje dubrovačkom Senatu izvještaj o slučaju koji se dogodio kapetanu Petru Đivanoviću, čiji je brod bio zapljenjen od engleske fregate u vodama otoka Barbadosa na Malim Antilima. Ovaj kapetan je krenuo iz Marselja za luku St. Tomas u Karipskom moru. Na dugom putu koji je trajao 55 dana, zbog slabog vremena nestalo je na brodu hrane i vode, te je kapetan Đivanović bio prisiljen da sa brodom pristane na otok Martinik. Englezi koji su krstarili u tim vodama zaplenili su ovaj dubrovački brod i odveli ga na otok Barbados. Poslije pregleda broda isti je bio pušten i stigao je u luku St. Tomas. Iz luke St. Tomas ponovo se ovaj brod vratio u Marselj.

U pismu od 28. VIII. 1805. godine komesar Kristić javlja Senatu da je sa otoka St. Tomas stigao kapetan Bianchi, kojemu su na tom otoku umrla dva kormilara. Iz ovih izvještaja se vidi na kako daleka putovanja su se upuštali dubrovački brodovi, što ujedno ukazuje na pomorsku vještinu dubrovačkih kapetana i posade.

Komesar Kristić za vrijeme svog djelovanja, kao komesar Dubrovačke Republike u Marselju šalje dubrovačkom Senatu izvještaje o političkim i trgovačkim prilikama toga doba, gledanih kroz prizmu francuskih političkih krugova. Ove izvještaje Kristić šalje Senatu pod nazivom: »Relazione politica ed commerciale«, i »Veduta del Giorno«, a iz njih je dubrovački Senat mogao točno doznati stanovište francuske vlade prema brodovima neutralnih država, kao i opće stanovište francuske vlade prema pojedinim političkim problemima.

U ovim pismima Kristić obavještava dubrovački Senat da se u Marselju govori da male države, kao na pr. Dubrovačka Republika ne mogu dalje postojati, već da trebaju biti priključene jednoj velikoj državi. Pismom od 18. VII. 1806. godine Kristić javlja dubrovačkom Senatu, da su engleski i francuski brodovi počeli plijeniti dubrovačke brodove, te da postupaju sa istima kao sa neprijateljskim brodovima. Ujedno upozorava dubrovački Senat, da o ovome treba obavijestiti sve dubrovačke brodove. U istom pismu javlja Senatu da je primio vijest od dubrovačkog konzula u Trstu, da su francuske trupe ušle u Dubrovnik.

Primivši vijest da su francuske trupe ušle u Dubrovnik, komesar Kristić odmah o ovome obavještava sve dubrovačke kapetane, koji su se zatekli u Marselju, te ujedno naređuje dubrovačkim kapetanima da otpuste sve članove posade dubrovačkih brodova, koji nijesu pripadnici Dubrovačke Republike, kao i da smanje na polovinu platu članovima posade broda. Ovo je Kristić učinio iz razloga, da smanji troškove broda, obzirom da se nije znalo koliko će brodovi ostati u luci. Isto tako komesar Kristić ovlašćuje svakog trgovca da iskrcu teret sa dubrovačkog broda i da raskine svaki ugovor o prevozu tereta koji je sklopio sa dubrovačkim brodom. Ovu mjeru je Kristić poduzeo iz razloga, da bi zaštitio dubrovačke kapetane od svih eventualnih šteta, koje bi mogle nastati.

Daljnijh vijesti o radu ovog komesarijata ne nalazimo, pa je ovim u kratkim crtama iscrpljen rad dubrovačkog predstavništva u luci Marselj.

Rad dubrovačkih konzula, kao i komesara Kristića u Marselju nesumnjivo je doprinio jačanju dubrovačke trgovine i pomorstva, o čemu je ovisila veličina i snaga Dubrovačke Republike.